

УДК 378.147

Ольга Осаульчик,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
української та іноземних мов
Вінницького національного
аграрного університету

ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ НА ІНОЗЕМНІЙ МОВІ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ УСПІШНОЇ ФАХОВОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті обґрунтовується взаємозумовленість фахової компетентності спеціаліста та професійного володіння іноземною мовою. Виокремлено структурні компоненти компетентності майбутнього фахівця у вигляді окремих компетенцій, серед яких базовими є професійна та іншомовна комунікативна компетенції. Розкрито зміст категорії «професійне спілкування на іноземній мові». Визначено основні напрями реорганізації й оновлення професійно-орієнтованого вивчення іноземних мов в умовах університетської освіти.

Ключові слова: професійне спілкування, іншомовна компетенція, компетентність фахівця.

В статті обосновывается взаимозависимость профессиональной компетентности специалиста и его владение иностранными языками. Выделены структурные компоненты компетентности будущего специалиста в виде отдельных компетенций, среди которых базовыми являются профессиональная и иноязычная коммуникативная компетенции. Дано определение категории «профессиональное общение на иностранном языке». Детерминированы основные направления реорганизации и обновления профессионально-ориентированного изучения иностранных языков в условиях университетского образования.

Ключевые слова: профессиональное общение, иноязычная компетенция, компетентность специалиста.

The article explains the interdependence between professional general competence of a future specialist and his knowledge of foreign languages. The structural components of a future specialist's general competence were singled out in the form of specific competencies, among which the basic ones are professional and foreign language communicative competences. The definition of the category «professional communication in a foreign language» was given. The basic directions of reorganization and renewal were determined in professionally-oriented learning of foreign languages for university education were suggested.

Key words: professional communication, foreign language competence, specialist's competence.

У зв'язку з розширенням міжнародного співробітництва спостерігаємо істотне зростання попиту на знання іноземних мов. В сучасних умовах одним із прогнозів на майбутнє є світова міграція населення в пошуках цікавої роботи з метою успішної фахової реалізації. Таким чином, знання іноземних мов є необхідним сьогодні не лише для дипломатів, викладачів та перекладачів, а також і для фахівців різних галузей. За таких умов дисципліна «іноземні мови» набуває істотного значення для фахівців різних галузей, що вимагає якісного оновлення і реорганізації її змістового і методичного наповнення в умовах університетської освіти.

Відкритість світового освітнього простору та євроінтеграційні процеси зумовили підвищення інтересу до вивчення іноземних мов як основної складової компетентного фахівця, що висвітили у своїх наукових напрацюваннях С. Амеліна (щодо майбутніх аграріїв), Л. Горжу, І. Куліш, з технічних та економічних спеціальностей – І. Гришина, Г. Ємельянова, Є. Мірошніченко, О. Тарнопольський, Г. Бороздіна, та інші.

Мета статті – визначити сутність категорії «професійне спілкування на іноземній мові» в контексті фахової компетентності майбутнього спеціаліста.

В означеному контексті перед викладачами іноземних мов постає завдання підготовки до професійного спілкування на іноземній мові представників різних спеціальностей. Задля всебічного висвітлення поняття «професійне спілкування на іноземній мові» вважаємо за доцільне розгляд суміжних понять – «професійна освіта» і «спілкування». Енциклопедичне значення терміну «професійна освіта» полягає у підготовці в навчальних закладах спеціалістів різних рівнів кваліфікації для трудової діяльності в одній із галузей господарства, науки, культури, що є невід'ємною складовою частиною єдиної системи народної освіти [6, с. 160]. Разом із тим, зміст професійної освіти включає поглиблене ознайомлення з науковими основами і технологією обраного виду праці; прищеплення спеціальних навичок і вмінь, формування психічних і моральних якостей особистості важливих для роботи у певній сфері людської діяльності.

Під спілкуванням розуміють процес взаємодії між людьми, в якому відбувається обмін діяльністю, інформацією, досвідом, умінями і навиками, а також результатами діяльності. У вузькому значенні під спілкуванням розуміють процес обміну інформацією, емоціями та досвідом [7].

Спілкування є одним із проявів людської сутності, особистісною формою існування і функціонування суспільних відносин. Тому воно нерозривно зв'язане з іншими проявами цієї ж сутності – діяльністю і духовним світом людини. Так, жодна спільна діяльність не може

відбуватися без координації людських дій, узгодження цілей, обміну думками тощо. Формування внутрішнього світу людини, її свідомості, почуттів, знань теж можливе лише завдяки спілкуванню між людьми. Про це свідчать не лише приклади дітей, які були позбавлені повноцінного спілкування і не могли розвинути: дорослі, позбавлені на тривалий час можливості спілкування з іншими, втрачають набуті раніше людські якості, зокрема навички спілкування. Наприклад, боцман А. Селькірк, прототип Робінзона Крузо, який чотири роки прожив самотньо на безлюдному острові, не лише розучився розмовляти, але й втратив здатність правильно розуміти, що з ним відбувається. Отже, спілкування є невід'ємною і дуже важливою частиною людського існування, необхідною передумовою формування людини як соціальної істоти.

З іншої позиції, спілкування є необхідною передумовою існування суспільства. У процесі спілкування досягається необхідна організація та єдність дій окремих індивідів, здійснюється інтелектуальна та чуттєво-емоційна взаємодія між ними, формується спільність настроїв, поглядів, взаєморозуміння і узгодженість дій, згуртованість і солідарність, без яких неможлива ніяка колективна діяльність [3].

Проте спілкування може бути не лише засобом, але й ціллю. Кожній людині властива потреба у спілкуванні. З одного боку – це потреба в нових враженнях, почуттях, знаннях. З іншого – це потреба поділитися з кимось власними переживаннями і думками, що уособлює інформаційний обмін. На нашу думку, потреба в емоційному-інформативному обміні є не менш важливою, аніж потреба у обміні речами або предметами. У свою чергу, інформаційний обмін вирізняється тим, що в процесі такої взаємодії відбувається збагачення певним досвідом кожної людини, яка приймає участь у спілкуванні. Якщо у однієї людини і у іншої є яблуко, відзначав Бернард Шоу, то після обміну у них залишиться по одному яблуку, але якщо у людини є ідея і у іншої є ідея, то після обміну у них залишиться по дві ідеї [8]. Зазначене дає змогу констатувати, що у спілкуванні відбувається не лише обмін, а й перетворення надбання кожного учасника діалогу у їх спільне надбання. Тому, саме у спілкуванні відбувається навчання і виховання людини, засвоєння нею різних форм соціального досвіду. Одночасно саме у спілкуванні розкриваються різноманітні риси і властивості людини, її внутрішній світ, який стає доступним для інших. Інколи люди уникають зовнішніх вербальних контактів – спілкування з іншими, прагнучи усамітнення. Потреба в усамітненні – є також потребою у спілкуванні, але у спілкуванні з самим собою, яке може бути часто більш повноцінними і важливим, ніж короткотривали, поверхові або суто формальні контакти з малознайомими людьми. Французький письменник Антуан де Сент-Екзюпері вважав «розкіш людського спілкування» одним із найважливіших людських благ, яким потрібно вміло користуватися [2].

Підсумовуючи зазначене вище, можемо дати визначення категорії «професійне спілкування», як процесу взаємного обміну інформацією і досвідом під час трудової діяльності у певній сфері.

На сучасному етапі розвитку України, де реальністю є участь українських фахівців у міжнародних проектах, конференціях, симпозіумах, зустрічах з метою обміну досвідом від фахівців вимагається практичне володіння іноземною мовою для спілкування із зарубіжними колегами у професійній діяльності. У вербальному контакті з іншомовними представниками фахівець потребує вмінь не лише сприймати на слух інформацію, а й умінь брати участь в обговоренні предмета спілкування за фахом, зокрема, характеризувати переваги та недоліки проблеми обговорення, коментувати різні точки зору, а також доводити свою позицію. Низький рівень іншомовної підготовки фахівців різних галузей стає перешкодою у вирішенні спільних проблем. У свою чергу достатній рівень дає змогу реалізувати такі аспекти професійної діяльності, як своєчасне ознайомлення з новими технологіями, відкриттями та тенденціями у розвитку науки, техніки, встановлення контактів із зарубіжними партнерами. Таким чином, проблема підготовки до професійного спілкування на іноземній мові постала дуже гостро і потребує відповідної реорганізації та оновлень у системі викладання в умовах університетської освіти.

Інноваційність в освіті уособлює нові освітні процеси, нові методики і технології, що дає гнучко адаптуватися до нових вимог і умов. Сьогодення вимагає зробити процес навчання більш раціональним, тобто будувати навчально-пізнавальний процес з виділенням лише важливих, суттєвих знань і вмінь для підготовки конкретного спеціаліста. На жаль, саме викладання іноземних мов є найяскравішим прикладом хибності освітньої моделі. Як стверджує В. Кремень, кожен із представників старшого покоління вчив мову п'ять чи десять, а то і більше років, але далеко не всі можуть спілкуватися нею. І причиною є не лише бракування мовного середовища, але й у тому, що саме викладання мов не було послідовним, практично-орієнтованим [5, с. 8]. Знання з іноземної мови фахівець має практично використовувати у різних сферах діяльності – професійній, громадсько-політичній, побуті тощо.

Реформування іншомовної освіти в Україні є складовою процесу оновлення освітньої системи. Ці зміни пов'язані зі створенням нових освітніх стандартів, оновленням навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, організації навчального процесу. Компетентності є тими індикаторами, що дозволяють визначити готовність студента до подальшої професійної діяльності, особистісного розвитку й до активної участі в житті суспільства. Поняття «компетентності» є сьогодні досить популярним, проте необхідно розмежовувати різні поняття

«компетентності» і «компетенції». Компетенція – це коло питань, у яких людина добре обізнана, їх може бути цілий ряд. Разом із тим, поняття «компетентність» значно ширше за змістом, аніж «компетенція»: компетентність є результатом набуття компетенцій [4, с. 96]. Зазначене дає підстави стверджувати, що компетентна людина – це фахівець-професіонал своєї справи. Компетентність в іноземній мові уособлює необхідність оволодіння професійною компетенцією та іншомовною комунікативною компетенцією. У свою чергу, останнє складається з трьох ключових компетенцій: мовленнєвої, мовної і соціокультурної. Найважливіша – мовленнєва – забезпечує вироблення і вдосконалення вмінь та навичок усіх видів мовленнєвої діяльності. Цими видами є такі компетенції як аудіювання, читання, говоріння і письмо. Мовна компетенція передбачає оволодіння лексичною, граматичною, фонологічною та орфографічною компетенціями. Соціокультурна компетенція підрозділяється на країнознавчу і лінгвокраїнознавчу, що відтворено схематично нами на рис. 1.

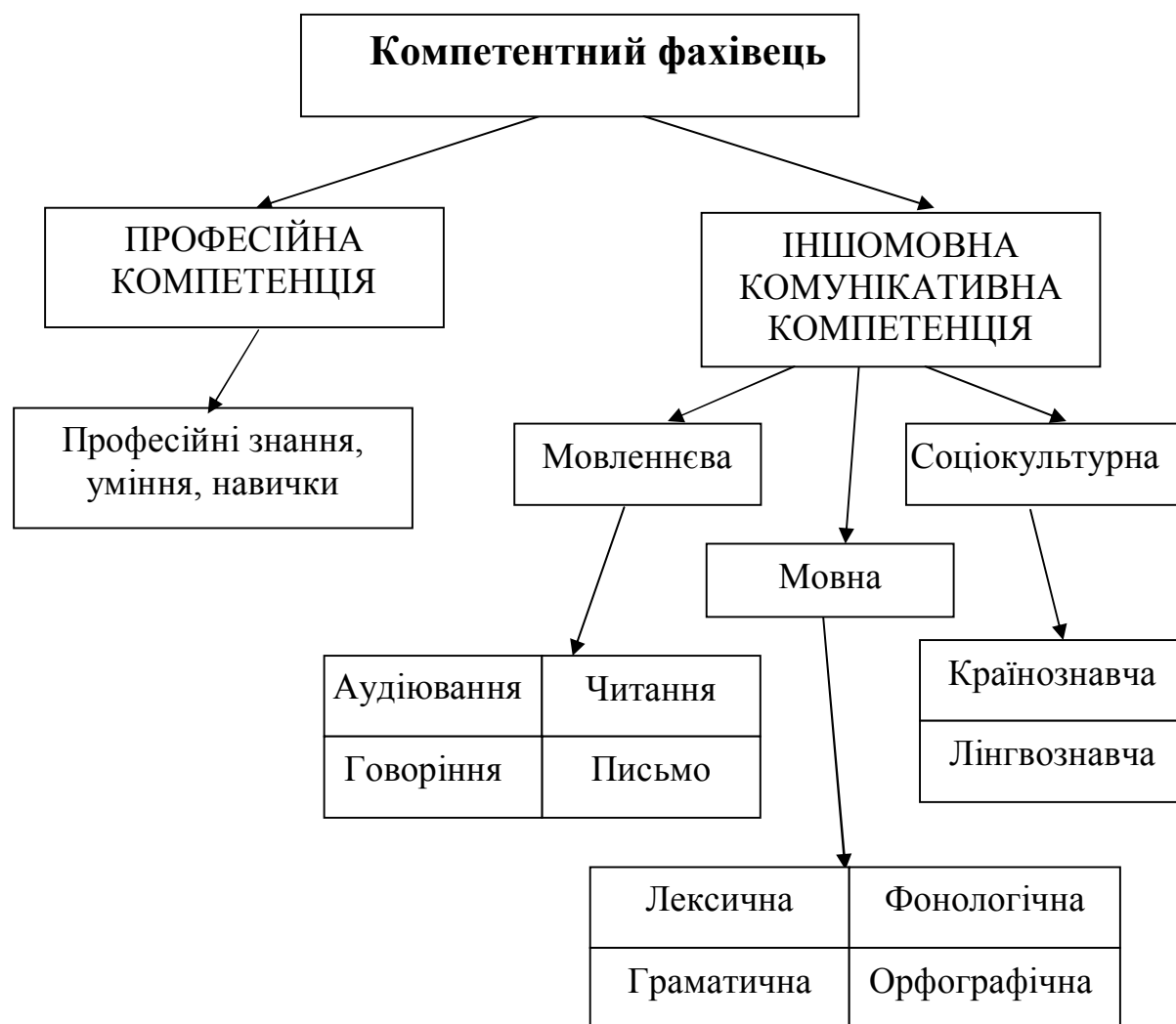

Рис. 1. Складові поняття «компетентний фахівець»

Таким чином, на рис. 1 нами представлено структурні елементи професійного іншомовного спілкування у вигляді сукупності окремих компетенцій. За нашим висновком, у сучасному суспільстві поняття компетентності фахівця і його професійного спілкування на іноземній мові є взаємопов'язаними й взаємозумовленими. В деяких класифікаціях комунікативна компетенція також включає загально-навчальну компетенцію, яка відповідає формуванню загальних навчальних умінь і навичок студентів, опановування стратегій, які визначають мовленнєву діяльність, спрямовану на розв'язання навчальних завдань і життєвих проблем. Загально-навчальну компетенцію також розуміють як уміння самостійної роботи в різних режимах (парному, груповому) у процесі виконання творчих проектних завдань.

Фахове знання іноземних мов є невід'ємною частиною професійності спеціаліста, що зумовлює необхідність пошуку ефективних методів, технологій та методик засвоєння іншомовного матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Мижо М. Жизнь замечательных людей : Сент-Экзюпери [Електронний ресурс] / Марсель Мижо // Электронная библиотека. – 37 с. – Режим доступа : bookz.ru/authors/marsel_-mijo/jzl22/1-jzl22.html.
3. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник / Неля Євтихіївна Мойсеюк. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 1998. – 350 с.
4. Коваленко О. На шляху до демократичної системи освіти / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2005. – № 3. – С. 92–100.
5. Кремень В. Якісна освіта : сучасні вимоги / В. Кремень // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 4(53). – С. 5–7.
6. Українська Радянська Енциклопедія : у 12-ти т. / за ред. М. Бажана. – 1974–1985. – Т. 9. – 558 с.
7. Чмут Т. К. Етика ділового спілкування / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка. – [4-те вид., стер.]. – К. : Вікар, 2004. – 223 с.
8. Шоу Дж. Цитати [Електронний ресурс] / Джордж Бернард Шоу. – Режим доступу : erwr.ru/quotation/txt_397_14.php.